

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО
ПРАВознавства**

РИМСЬКЕ ПРАВО

Навчально-методична розробка

Ужгород – 2024

Укладачі:

Палінчак М.М. д.п.н., професор

Белова М.В. д.ю.н., доцент

Відповідальний за випуск:

Бисага Ю.М., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ».

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету

протокол № 13 від 19 червня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету
протокол №8 від 19 червня 2024 року

ЗМІСТ

1.	Зміст навчальної дисципліни	4
2.	Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3.	Програма навчальної дисципліни.....	6
4.	Тематичний план лекційних занять з дисципліни	10
5.	Тематичний план практичних занять з дисципліни	10
6.	Примірний перелік питань для модульного контролю	20
7.	Примірний перелік питань для заліку.....	23
8.	Засоби діагностики та критерії оцінювання	25
9.	Рекомендована література	28
10.	Інформаційні ресурси	28
11.	Додаток 1.....	29

1. Зміст навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>81 Право</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	<u>Спеціалізація «Право»</u>		
Модулів – 2	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2 -й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)			
Загальна кількість годин – 120		3-й	
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 1.9 год. самостійної роботи студента – 4 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	30 год.	
		Практичні, семінарські	
		30год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	
	Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Запропонована програма з курсу “Римське право” має на *мети*:

- ознайомити студентів з правовою культурою Стародавнього Риму;
- історією виникнення римського права та рецепцією сучасним правом;
- основними інститутами римського публічного і приватного права.

В ході вивчення курсу “Римське право” студенту необхідно *знати*:

- роль і значення римського приватного права для розвитку сучасного цивільного права;
- поняття та склад джерел римського приватного права;
- поняття здійснення цивільних прав та їх форми захисту;
- поняття суб'єкта цивільних правовідносин;
- поняття речового та зобов'язального права;
- інститут права володіння:
 - а) виникнення і розвиток інституту права власності;
 - б) господарське значення сервітутів;
 - в) поняття договору та еволюція договірних прав;
 - г) характеристику зобов'язань із деліктів та ніби з деліктів;
 - д) характеристику римського спадкового права.

Компетентності та програмні результати навчання з дисципліни:

➤ **Знати** поняття та склад джерел римського приватного права, реалізацію основних цивільних прав та їх форми захисту, поняття суб'єкта цивільних правовідносин, речового та зобов'язального права, інституту права власності.

➤ **Розуміти** та роз'яснювати базові принципи будови системи римського приватного права; вільно володіти поняттями і категоріями античної римської правової культури; підсумовувати отриману інформацію про окремі види суб'єктів та об'єкти цивільно-правових і шлюбно-сімейних відносин.

➤ **Застосовувати** творчо отримані знання при вивченні сучасного цивільного права та цивільного процесу; використовувати надбання науки римського цивільного права для вирішення практичних завдань та аргументації власної точки зору з приводу прийнятого за конкретним завданням рішення.

➤ **Аналізувати** самостійно джерела римського приватного права та історичноправовий процес виникнення, зміни правових відносин у Стародавньому Римі, розрізняти та класифікувати різні види договорів у римському приватному праві.

➤ **Синтезувати** та узагальнювати, вільно формулювати свої думки як в усній, так і у письмовій формі, про особливості регулювання речових, зобов'язальних відносин, захисту основних прав у Стародавньому Римі, зобов'язань із деліктів та ніби з деліктів, римського спадкового права.

➤ **Оцінювати** значення та стан рецепції базових положень римського приватного права про речові права, зобов'язання, види договорів у законодавство України.

Семінарські заняття проводяться з основних тем, розглянутих на лекційних заняттях. На них можуть використовуватись різні форми та методи контролю знань студентів: доповіді, експрес-опитування, доповнення, відповіді, вільна дискусія, обговорення рефератних повідомлень, розв'язання казусів, виконання самостійних робіт, індивідуальні завдання та інші.

Самостійна робота планується як форма навчання, що має на меті розширення та дослідження питань, винесених на розгляд на лекційних заняттях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет римського права.

Поняття римського права. Відмінність приватного права від публічного.

Основи системи римського права. Цивільне право і право народів (jus gentium).

Роль і значення римського права для розвитку сучасного цивільного права. Його вплив на становлення цивільного законодавства сучасних правових систем. Римське право і сучасна юриспруденція.

Тема 2. Джерела римського права.

Поняття та склад джерел римського права на початку 1 ст.н. е. Право цивільне і право преторське. Римські магістрати і значення їх едиктів для вироблення нової системи права. Процес взаємодії права цивільного і права преторського. Кодифікація едиктів.

Діяльність юристів. Римські юристи на службі в імператорів. Види літературних творів римських юристів. Сабініанська і прокуріанська школи юристів. Занепад римської юриспруденції.

Джерела пізнання римського приватного права. Пам'ятки.

Тема 3. Здійснення та захист цивільних прав

Поняття здійснення цивільних прав. Форми захисту цивільних прав. Державний захист прав. Виникнення державного суду. Поняття і види судових процесів. Поняття формули та її складові. Роль претора в формулярному процесі та його вплив на розвиток приватного права. Соціально-економічні передумови виникнення екстраординарного процесу. Поняття та зміст екстраординарного процесу. Постанови суду та їх оскарження. Поняття та види позовів. Особливі засоби преторського захисту цивільних прав. Введення у володіння. Реституція. Преторські інтердикти.

Поняття позовної давності. Поняття законних строків. Відмінність позовної давності від законних строків. Початок перебігу позовної давності. Перерва перебігу позовної давності та її підстави. Призупинення перебігу позовної давності.

Тема 4. Суб'єкти цивільних правовідносин (Особи)

Основний поділ населення Римської рабовласницької держави на вільних і рабів. Повне безправ'я рабів і необмежена влада рабовласників.

Поняття суб'єкта цивільних правовідносин. Поняття особи. Правоздатність (Caput). Зміст правоздатності. Виникнення правоздатності. Втрата і обмеження правоздатності (Capitis deminutio).

Правове положення римських громадян. Встановлення формально рівної правоздатності вільних у сфері приватного права.

Поняття дієздатності. Особи дієздатні. Особи недієздатні і частково дієздатності. Опіка і піклування.

Правове становище рабів. Раб як річ. Свобода експлуатації рабів та свавілля рабовласників. Поняття рабського пекулію як форми експлуатації рабів.

Правове становище інших верств населення. Правове становище перегринів, латинів, вільновідпущеників і колонів.

Поняття юридичної особи та її правові ознаки. Юридичне положення колегій, муніципій, фіска, благодійних установ. Правоздатність і дієздатність юридичних осіб. Відмінність правоздатності фізичних осіб від правоздатності юридичних осіб. Припинення юридичних осіб.

Тема 5. Сімейні правовідносини

Сім'я у римській державі. Поняття та види. Агнатське та когаатське споріднення. Визначення спорідненості по лініям та ступеням. Шлюб (*lustum malrimonium*). Шлюб *cum manu* і *sine manu*. Умови вступу в шлюб. Припинення шлюбу. Конкубінат.

Майнові передумови влади чоловіка. Причини переважання в класичний період шлюбу *sine manu*. Майнові відносини подружжя. Інститут приданого.

Батьківська влада. Межі та зміст батьківської влади у Стародавньому Римі.

Правове становище дітей. Причини поступового розширення майнових прав підвладних дітей. Пекулій і його види. Майнова правоздатність підвладних дітей у праві Юстиніана. Припинення батьківської влади. Емансипація.

Тема 6. Поняття та види речових прав.

Поняття речового права. Поняття зобов'язального права. Відмінність речового права від зобов'язального. Види речових прав.

Поняття речей. Види речей. Речі манципні і речі неманципні. Речі тілесні і речі безтілесні. Речі рухомі і речі нерухомі. Речі, що знаходяться в обороті, і речі, вилучені з обороту. Речі родові і речі індивідуально визначені. Речі подільні і неподільні. Речі споживні і речі неспоживчі. Речі прості і складні. Плоди. Доходи. Майно.

Тема 7. Володіння.

Виникнення володіння у Стародавньому Римі. Поняття володіння. Поняття держання. Види володіння. Володіння законне і незаконне. Володіння добросовісне і володіння недобросовісне. Похідне володіння. Прекарій. Застава. Секвестр. Припинення володіння.

Захист володіння. Виникнення захисту володіння. Посесорний захист. Петиторний захист. Відмінність посесорного захисту від петиторного. Володільницькі інтердикти. Інтердикти для утримання наявного володіння та ін-тердикти для повернення втраченого володіння. Види інтердиктів.

Тема 8. Право власності

Поняття права власності. Виникнення і розвиток інституту права власності у Стародавньому Римі. Зміст права власності. Право володіння. Право користування. Право розпорядження.

Види права власності: квірітської, бонітарної, провінційної і власності peregriniv. Причини виникнення різних видів права власності. Злиття усіх форм власності і виникнення поняття приватної власності. Право спільної власності. Правовий режим спільної власності. Набуття права власності. Первісні і похідні способи набуття права власності. Окупація. Клад. Специфікація. Набуття права власності по давності. Злиття і змішування.

Набуття права власності за договором. Манципація. Уступка права. Традиція. Набуття права власності за спадкоємством.

Захист права власності. Речові позови захисту права власності. Віндікаційний позов.

Тема 9. Права на чужі речі

Поняття і види сервітутів. Зміст сервітутів. Господарське значення сервітутів. Набуття і втрата сервітутів. Захист сервітутних прав. Емфітевзис і суперфіцій.

Застава та її форми. Іпотека. Правове становище заставного кредитора до і після настання строку по зобов'язанню. Право продажу заставленої речі. Встановлення декількох заставних прав на одну і ту ж річ.

Тема 10. Загальне вчення про зобов'язання

Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обороті. Зміст зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язань. Юридичні факти. Класифікація зобов'язань.

Сторони в зобов'язанні. Заміна осіб у зобов'язанні. Перехід зобов'язання за

спадкоємством. Цесія. Перевід боргу. Зобов'язання з кількома кредиторами або боржниками. Виконання зобов'язання. Заміна виконання. Виконання належному кредитору і належним боржником. Час виконання. Місце виконання. Спосіб виконання. Наслідки невиконання зобов'язання. Особиста і майнова відповідальність боржника. Умови відповідальності: вина, шкода. Відповідальність за прострочку. Збитки. Види збитків. Звільнення боржника від відповідальності. Казус і віс- майор (Causa i vis maior). Припинення зобов'язань. Оновлення зобов'язань (новація). Залік (компенсація). Неможливість виконання зобов'язання.

Тема 11. Договори. Загальні положення

Поняття договору. Контракти і пакти. Еволюція договірної права. Службова роль римського договірної права. Договори односторонні, двосторонні і синалагматичні. Предмет договору. Кауза. Воля і волевиявлення. Укладення договору. Оферта і акцепт. Випадки представництва. Умови і строки.

Умови дійсності договору (правочину). Договори протизаконні і такі, що суперечать «добрим нравам». Пороки волі. Насильство, погроза, обман, помилка.

Форма договору. Можливість виконання.

Забезпечення договорів (зобов'язань). Цілі і засоби забезпечення. Правові форми забезпечення; задаток (agga), неустойка (stipulatio poena), поручительство, застава.

Тема 12. Окремі види договорів

Окремі групи договорів: вербальні договори, літеральні договори, реальні договори, консенсуальні договори, безіменні договори.

Вербальні договори. Стипуляція. Порядок укладення і зміст. Формальність і абстрактність стипуляції. Односторонність стипуляційного зобов'язання. Розвиток у формі стипуляційних відносин поруки.

Літеральні договори. Види літеральних договорів.

Реальні договори. Позика і позичка. Mutuum и commodatum, відмінність між цими договорами. Договір схову (depositum), його види. Характер зобов'язань за договором позички і схову. Закладний договір (pignus).

Консенсуальні договори. Купівля-продаж (emptio-venditio). Історичний розвиток. Права і обов'язки сторін. Момент переходу права власності і момент переходу ризику. Відповідальність продавця за недоліки речі.

Договір майнового найму (locatio-conductio) та його види. Договір найму речей (locatio-conductio rerum). Права і обов'язки сторін. Кабальний характер цього договору. Права наймача у разі переходу права власності на найняту річ до іншої особи. Піднайом. Припинення договору найму речей. Найм послуг (locatio-conductio operarum). Ставлення рабовласницького суспільства до найманої праці. Безправне становище наймита.

Договір підряду (locatio-conductio operis). Права і обов'язки сторін. Несення ризику випадкової загибелі предмету підряду.

Договір доручення (mandatum). Зміст. Особливості правовідносин за договором доручення. Випадки допустимості виконання договору доручення

через субститутів і Принципи відповідальності мандатарія за дії субститутів. Припинення договору доручення.

Договір товариства (societas). Походження цього договору. Види товариства. Права і обов'язки товариств стосовно один одного і стосовно третіх осіб. Внески. Участь у прибутках і збитках. Припинення договору товариства. Безіменні контракти. Типи безіменних контрактів. Види пактів. Преторські пакти. Імператорські пакти.

Тема 13. Позадоговірні зобов'язання. Загальне поняття зобов'язання ніби з договору. Ведення чужої справи без доручення. Необхідні умови і правові наслідки. Зобов'язання, що виникають із безпідставного збагачення. Кондикції та їх види. Позов про повернення

надання, мета якого не здійснилась. Позов про повернення украденого і незаконно отриманого. Загальний позов про повернення безпідставного збагачення. Загальна характеристика зобов'язань із деліктів. Публічні і приватні делікти. Розвиток приватних деліктів. Характерні риси приватних деліктів. Характер відповідальності. Обсяг відповідальності.

Тема 14. Окремі види деліктів. Особиста образа. Крадіжка. Неправомірне пошкодження чужого майна. Грабунок. Загроза. Обман. Здійснення боржником угод, спрямованих на зменшення його майна з метою ухилитися від стягнення на нього кредиторів. Поняття зобов'язання, що виникає ніби з делікту. Його зміст та правові ознаки. Види ніби деліктів. Відповідальність господаря будинку за вилите або викинуте із його будинку. Відповідальність господаря будинку за поставлене або підвішене так, що може впасти і заподіяти шкоду прохожому. Відповідальність господарів кораблів, готелів і заїздних дворів за обман і крадіжку їх прислуги стосовно пасажирів і постояльців.

Кримінальна відповідальність. Підстави відповідальності. Характер відповідальності. Види відповідальності. Обсяг відповідальності.

Тема 15. Спадкове право

Поняття і види спадкування. Спадкодавець і спадкоємці. Спадкове майно. Основні етапи розвитку римського спадкового права. Спадкування за старим цивільним правом (*hereditas*). Спадкування за преторським едиктом (*bonorum possessio*). Реформи спадкового права Юстиніаном. Універсальне і сингулярне наступництво.

Спадкування за заповітом (*testamentum*). Порядок укладення заповіту та його форма. Умови дійсності заповіту. Зміст заповіту. Спадкоємці за заповітом. Право на обов'язкову частку. Коло осіб, що мають право на обов'язкову частку.

Спадкування за законом. Агнатське споріднення як основа спадкування за законом. Поступове визнання принципу кровного споріднення. Реформи претора. Спадкування за законом в період імперії.

Випадки спадкування за законом. Коло спадкоємців за законом. Коло спадкоємців першого класу. Спадкування по праву представлення. Коло спадкоємців другого класу. Коло спадкоємців третього класу. Коло спадкоємців четвертого класу. Коло спадкоємців п'ятого класу.

Поняття відкриття спадщини. Необхідні дії для прийняття спадщини. Наслідки прийняття спадщини. Принцип необмеженої відповідальності за борги спадкодавця. Обмеження цієї відповідальності в період Юстиніана. Позови про спадщину.

Тематичний план лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Поняття та предмет римського права	2	
2.	Тема 2. Джерела римського права	2	
3.	Тема 3. Здійснення та захист цивільних прав	2	
4.	Тема 4. Суб'єкти цивільних правовідносин	2	
5.	Тема 5. Сімейні правовідносини	2	
6.	Тема 6. Поняття та види речових прав	2	
7.	Тема 7. Володіння	2	
8.	Тема 8. Право власності	2	
9.	Тема 9. Право на чужі речі	2	
10.	Тема 10. Загальне вчення про зобов'язання	2	
11.	Тема 11. Договори: загальні положення.	2	
12.	Тема 12. Окремі види договорів	2	
13.	Тема 13. Позадовісні зобов'язання	2	
14.	Тема 14. Окремі види деліктів	2	
15.	Тема 15. Основи римського спадкового права	2	
Разом		30	

Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Поняття та предмет римського права	2	
2.	Тема 2. Джерела римського права	2	
3.	Тема 3. Позов та процес у римському праві	2	
4.	Тема 4. Особа (суб'єкт права)	2	
5.	Тема 5. Сімейне право	2	
6.	Тема 6. Поняття та види речових прав	2	
7.	Тема 7. Право власності та право володіння	4	
8.	Тема 7. Право на чужі речі	2	
9.	Тема 8. Зобов'язальне право	4	
10.	Тема 9. Консенсуальні контракти	4	
11.	Тема 10. Деліктні зобов'язання	2	
12.	Тема 11. Спадкове право	2	
Разом		30	

Тематика семінарських занять

Тема 1. Предмет римського права.

План

1. Предмет курсу «Римське право».
2. Історична роль римського права
3. Значення курсу «Римське право» для сучасного юриста.
4. Рецепція римського права.

Питання для самоконтролю

1. Скажіть, що є предметом римського права?
2. Охарактеризуйте поняття «цивільне право» в Стародавньому Римі і в сучасній юриспруденції.
3. Поясніть, у чому відмінність між римським приватним правом і римським публічним правом.
4. З'ясуйте складові системи римського приватного права.
5. Охарактеризуйте романо-германський тип рецепції римського права.
6. Назвіть етапи розвитку римського права.
7. Охарактеризуйте джерела римського приватного права.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконтъ.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконтъ. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Яковюк І. В., Житинський О. В. До питання про трансформацію *jus gentium* у міжнародне право. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 118–122

Тема 2. Джерела римського права.

План

1. Поняття та види джерел римського права.
2. Джерела виникнення і змісту римського права.
3. Джерела правоутворення в Стародавньому Римі.
 - 3.1. Постанови народних зборів.
 - 3.2. Едикти магістратів.
 - 3.3. Преторське право.
 - 3.4. Діяльність юристів.
4. Джерела пізнання римського права.
5. Кодифікація Юстиніана.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю джерел права
2. Охарактеризуйте джерела римського приватного права.
3. Охарактеризуйте джерела змісту
4. Дайте характеристику складових джерел правоутворення
5. Охарактеризуйте джерела пізнання

Література:

1. Грабинський М. Місце міжнародного договору в системі джерел міжнародного приватного права. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 5 (19). С. 271-281
2. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
3. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
4. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.
5. Яковюк І. В., Житинський О. В. До питання про трансформацію *jus gentium* у міжнародне право. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 118–122

Тема 3. Позов та процес у римському праві.

План

1. Поняття та види позовів.
2. Позовна давність.
3. Інтердикти.
4. Судочинство. Судді.

Питання для самоконтролю

1. Що таке позов?
2. Назвіть види судових процесів
3. Чому історично перший тип судового процесу в Стародавньому Римі отримав назву «легісакційний»?
4. Перелічіть основні ознаки легісакційного процесу.
5. Чому на зміну легісакційному процесу прийшов процес формулярний?
6. У чому полягає головна відмінність між цими двома видами цивільного процесу?
7. Перелічіть елементи преторської формули у формулярному судочинстві. Які з цих частин є істотними, а які несуттєвими?
8. Які зміни відбулися у цивільному процесі в посткласичний період?
9. Зробіть порівняльний аналіз усіх видів римського судового процесу.
10. Назвіть основні види позовів римського права.
11. В яких випадках претор використовував реституцію?
12. Що таке позовна давність?

13. У чому відмінність позовної давності від законних строків
14. В яких випадках відбувається зупинення перебігу позовної давності.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.

Тема 4. Особа (суб'єкт права).

План

1. Основний поділ населення Римської держави на вільних та раб
2. Суб'єкт права.
3. Правовий стан римських громадян.
4. Правовий стан латинів.
5. Правовий стан перегримів.
6. Правове положення рабів.
7. Правове положення вільновідпущеників.
8. Правове положення колонів.
9. Юридичні особи.

1. Скажіть, що є предметом римського права?
2. Охарактеризуйте поняття «цивільне право» в Стародавньому Римі і в сучасній юриспруденції.
3. Поясніть, у чому відмінність між римським приватним правом і римським публічним правом.
4. З'ясуйте складові системи римського приватного права.
5. Охарактеризуйте романо-германський тип рецепції римського права.
6. Назвіть етапи розвитку римського права.
7. Охарактеризуйте джерела римського приватного права.
9. Поняття та умови повної правоздатності особи в Римі. Зміна правоздатності особи.
10. Поняття дієздатності. Фактори, які обмежували дієздатність фізичних осіб у Римі.
11. Охарактеризуйте правове становища різних категорій людей в Римі.
12. Правове становище рабів. Джерела рабства та його припинення. Що таке рабський пекулій?
13. Юридичні особи. Виникнення та припинення юридичних осіб.
14. Праводієздатність юридичних осіб.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.

2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.

Тема 5.Сімейне право

План.

1. Шлюб: Загальні положення.
- 2 Придане. Інші майнові відносини між подружжям.
- 3.Відносини між батьками і дітьми: Права батьків.
- 4.Опіка і піклування.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види сім'ї в Римі.
2. Чим визначається агнатичне і когнатичне споріднення?
3. Визначення понять «*persona sui juris*» та «*persona alieni juris*».
4. Лінії та ступені кровного споріднення.
5. Шлюб та його види в Римі.
6. Умови вступу в шлюб
7. Способи укладення і припинення шлюбу.
8. Способи узаконення та усиновлення дітей в Римі.
9. Особисті та майнові відносини між подружжям.
10. Припинення батьківської влади.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Макаруч Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посібник / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України ; Міжнародна асоціація істориків права. — 2-ге вид., доп. — К. : Атіка, 2003. — 255с.

Тема 6. Право власності та володіння

План

1. Зміст права власності.
- 2.Володіння та право власності.
- 3.Набуття і втрата права власності.
- 4.Захист права власності.

5. Припинення права власності

Питання для самоконтролю

1. Назвіть види речових прав у Стародавньому Римі.
2. Скажіть, що є об'єктом речового права.
3. Розуміння римлянами права власності. Обмеження права власності.
4. Зміст права власності.
5. Види права власності в Римі.
6. Поясніть, у чому полягає абсолютний характер речових прав.
7. Назвіть види речей, які існували в римському праві.
8. Способи набуття права власності.
9. Чисто римські способи набуття права власності.
10. Поняття первинного й похідного способів набуття права власності.
11. Якими позовами захищалася власність у Римі?
12. Способи припинення права власності.
13. Поясніть, у чому відмінність між правом володіння і правом власності.
14. Скажіть, якими інтердиктами захищалося володіння

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Макаруч Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посібник / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України ; Міжнародна асоціація істориків права. — 2-ге вид., доп. — К. : Атіка, 2003. — 255с.

Тема 7. Право на чужі речі

План

1. Сервітути. Поняття і види.
2. Набуття та втрата сервітутів.
3. Захист сервітутів.
4. Емфітевзис та суперфіцій.

1. Питання для самоконтролю

2. Поняття та види прав на чужі речі.
4. Поняття та види сервітутів: сервітути речові й особисті, сільські й міські.
5. Виникнення та припинення сервітутів.
6. Захист сервітутів.
7. Поняття емфітевзису та суперфіцію, їх відмінність від сервітуту.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябокониь.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябокониь. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.

Тема №8. Zobов'язальне право

План

1. Поняття zobов'язального права.
2. Поняття договору.
3. Виникнення, виконання та припинення договору.
4. Окремі підстави виникнення zobов'язань:
 - а) з контрактів;
 - б) з квазіконтрактів;
 - в) з деліктів;
 - г) з квазіделіктів.
5. Засоби забезпечення zobов'язань:
 - а) завдаток;
 - б) неустойка;
 - в) застава;
 - г) іпотека;

Питання для самоконтролю

1. Поняття і види zobов'язання.
2. Назвіть сторони в zobов'язанні.
3. Поясніть, які zobов'язання називаються солідарними.
4. Назвіть джерела виникнення zobов'язань.
5. Які виникали наслідки невиконання zobов'язань?
6. Охарактеризуйте правові засоби забезпечення виконання zobов'язань.
7. Назвіть основні підстави припинення zobов'язань

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябокониь.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябокониь. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.

Тема №9. Консенсуальні контракти

План

1. Договір купівлі –продажу
2. Договір найму
3. Договір підряду
4. Договір товариства
5. Договір доручення

Питання для самоконтролю

1. Поняття та класифікація договорів.
2. Істотні та додаткові елементи договору.
3. Загальні умови визнання дійсності договорів.
4. Структура договору.
5. Укладення договору. Представництво.
6. Вербальний контракт та його види.
7. Суть договору поруки.
8. Літеральний контракт та його види.
9. Поняття та суть реальних договорів. Які договори входять до цієї групи?
10. Договір поклажі та його особливості.
11. Поняття консенсуальних договорів. Які договори належать до консенсуальних?
12. Поняття та основні риси договору купівлі-продажу.
13. Договір найму та його види
14. Поняття та особливості договору доручення.
15. Договір товариства. Види товариств.
16. Поняття безіменних контрактів та їх види.
17. Пакти та їх види.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконь.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконь. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Макаруч Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посібник / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України ; Міжнародна асоціація істориків права. — 2-ге вид., доп. — К. : Атіка, 2003. — 255с.
4. Надьон В. В. Цивільно-правовий аспект розмежування договору позички від інших видів договорів (позика, дарування, найм транспортного засобу, житла, договір прокату, комерційної концесії). Аналітично-порівняльне правознавство. Випуск 4. Ужгородський національний університет. 2022. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.11>
5. Грабинський М. Договір позички: від римського приватного права до цивільного права України. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi). 2023. № 4 (34). С. 397–409

Тема 10. Деліктні зобов'язання

План

1. Загальна характеристика зобов'язань з деліктів.
2. Окремі делікти:
 - а) Iniuria
 - б) Furtum
 - в) Damnus iniuria datum
 - г) Rapina
 - д) Metus u dolus

Питання для самостійного вивчення

1. Договори суворого права засновані на добросовісності.
2. Поняття законності договору.
3. Охарактеризувати вербальні контракти: стипуляція, клятвена обіцянка вільновідпущеника і встановлення приданого (обіцянка жати посаг).
4. Порівняльний аналіз договорів позики і позички.
5. Розуміння римлянами реальної та справедливої ціни.
6. Поняття евікції речі.
7. Договір товариства. Види товариств.
8. Договір міни у римському приватному праві.
9. Ноксальна відповідальність у РПП.

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Макаруч Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посібник / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України ; Міжнародна асоціація істориків права. — 2-ге вид., доп. — К. : Атіка, 2003. — 255с.

Тема №11. Спадкове право

План

1. Універсальне та сингулярне спадкування.
2. Спадкування по преторському праву.
3. Заповіт.
4. Обов'язкова частка спадкування.
5. Прийняття спадщини.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під спадкуванням?

2. Що таке спадкова маса?
3. Як вплинула на право спадкування заміна агнатської спорідненості на когнатську?
4. Перелічіть етапи розвитку права спадкування в Стародавньому Римі.
5. Які зміни до порядку спадкування внесли в період правління імператора Юстиніана?
6. Що таке заповіт за римським правом?
7. Що таке обов'язкова частка?
8. Назвіть умови дійсності заповіту в римському праві.
9. В яких випадках спадкоємці могли бути позбавлені обов'язкової частки?
10. Перелічіть підстави для спадкування за законом.
11. Які зміни в порядок спадкування за законом вніс імператор Юстиніан?
12. Яким чином враховувалися лінії та ступені спорідненості при спадкуванні за законом?
13. Що таке заповідальні відкази? У чому полягали переваги фідейкомісів перед легатами?
14. У яких випадках виникала необхідність судового захисту інтересів спадкоємця?

Література:

1. Майданик Р.А., Є. О. Рябоконт.. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконт. 2023. 386с.
2. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.
3. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.
4. FESTINA LENTE: збірка вибраних статей, публікацій, виступів / В. І. Крат. – Харків : ЕКУС, 2022. – 1336 с.

**Примірний перелік питань, що виносяться на модуль
Модуль 1**

1. Предмет курсу “Основи римського права”.
2. Історична роль римського приватного права та його значення для сучасного юриста.
3. Рецепція римського приватного права.
4. Поняття та види джерел римського права.
5. Джерела виникнення і змісту римського приватного права.
6. Джерела правоутворення в Стародавньому Римі.
7. Постанови народних зборів.
8. Едикти магістратів. Преторське право.
9. Діяльність юристів.
10. Джерела пізнання римського приватного права.
11. Кодифікація Юстиніана.
12. Виникнення державного суду.
13. Судочинство і судді.
14. Загальне поняття про легісакційний, формулярний і екстраординарний процеси.
15. Легісакційний процес.
16. Формулярний процес.
17. Екстраординарний процес.
18. Поняття і види позовів.
19. Особливі засоби преторського захисту.
20. Позовна давність. Законні строки.
21. Основний поділ населення Римської держави на вільних та рабів.
22. Суб'єкт права.
23. Правовий стан римських громадян.
24. Правовий стан латинів.
25. Правовий стан перегринів.
26. Правове положення рабів.
27. Правове положення вільновідпущеників.
28. Правове положення колонів.
29. Юридичні особи.
30. Сім'я. Агнатське та когнатське споріднення.
31. Шлюб та його види.
32. Правові відносини подружжя.
33. Правові відносини батька і дітей. Батьківська влада.
34. Відносини між матір'ю та дітьми.
35. Поняття речового і зобов'язального права.
36. Поняття і види речей.
37. Поняття і види володіння.
38. Виникнення і припинення володіння.
39. Захист володіння.

Модуль 2

1. Виникнення і розвиток інституту права власності у Стародавньому Римі.
2. Поняття і зміст права власності.
3. Види права власності.
4. Спільна власність.
5. Набуття і втрата права приватної власності.
6. Захист права власності.
7. Припинення права власності.
8. Виникнення, поняття і види прав на чужі речі.
9. Сервітути: поняття і види.
10. Земельні сервітути.
11. Особисті сервітути.
12. Виникнення, втрата і захист сервітутів.
13. Емфітевзис та суперфіцій.
14. Заставне право.
15. Фидуціарна угода.
16. Поняття зобов'язання, та його роль у цивільному обороті.
17. Підстави виникнення зобов'язань.
18. Сторони в зобов'язанні.
19. Виконання зобов'язань.
20. Наслідки невиконання зобов'язань.
21. Забезпечення зобов'язань.
22. Припинення зобов'язань, крім виконання.
23. Поняття і види договорів.
24. Умови дійсності договорів.
25. Зміст договору.
26. Укладення договору. Представництво.
27. Вербальні договори.
28. Літеральні (письмові) договори.
29. Реальні контракти.
30. Договір позики.
31. Договір позички.
32. Договір схову.
33. Консесуальні контракти.
34. Договір найму речей.
35. Договір найму послуг.
36. Договір підряду.
37. Договір доручення.
38. Договір товариства.
39. Безіменні контракти.
40. Пакти та види їх.
41. Імператорські пакти.
42. Зобов'язання ніби з договорів.
43. Зобов'язання, що виникали з безпідставного збагачення.
44. Деліктні зобов'язання.
45. Крадіжка.
46. Неправомірне знищення або пошкодження чужого майна.
47. Зобов'язання ніби з приватних деліктів (квазіделікти).

48. Основні поняття спадкового права.
49. Основні етапи розвитку римського спадкового права.
50. Спадкування за заповітом.
51. Спадкування за законом.
52. Прийняття спадщини.
53. Легати та фідейкоміси.
54. Сінгулярне наступництво.
55. Право на обов'язкову частину.
56. Необхідні дії для прийняття спадщини.

Примірний перелік питань, що виносяться на залік

1. Предмет курсу “Основи римського права”.
2. Історична роль римського приватного права та його значення для сучасного юриста.
3. Рецепція римського приватного права.
4. Поняття та види джерел римського права.
5. Джерела виникнення і змісту римського приватного права.
6. Джерела правоутворення в Стародавньому Римі.
7. Постанови народних зборів.
8. Едикти магістратів. Преторське право.
9. Діяльність юристів.
10. Джерела пізнання римського приватного права.
11. Кодифікація Юстиніана.
12. Виникнення державного суду.
13. Судочинство і судді.
14. Загальне поняття про легісакційний, формулярний і екстраординарний процеси.
15. Легісакційний процес.
16. Формулярний процес.
17. Екстраординарний процес.
18. Поняття і види позовів.
19. Особливі засоби преторського захисту.
20. Позовна давність. Законні строки.
21. Основний поділ населення Римської держави на вільних та рабів.
22. Суб'єкт права.
23. Правовий стан римських громадян.
24. Правовий стан латинів.
25. Правовий стан перегринів.
26. Правове положення рабів.
27. Правове положення вільновідпущеників.
28. Правове положення колонів.
29. Юридичні особи.
30. Сім'я. Агнатське та когнатське споріднення.
31. Шлюб та його види.
32. Правові відносини подружжя.
33. Правові відносини батька і дітей. Батьківська влада.
34. Відносини між матір'ю та дітьми.
35. Поняття речового і зобов'язального права.
36. Поняття і види речей.
37. Поняття і види володіння.
38. Виникнення і припинення володіння.
39. Захист володіння.
40. Виникнення і розвиток інституту права власності у Стародавньому Римі.
41. Поняття і зміст права власності.
42. Види права власності.
43. Спільна власність.
44. Набуття і втрата права приватної власності.
45. Захист права власності.
46. Припинення права власності.
47. Виникнення, поняття і види прав на чужі речі.
48. Сервітути: поняття і види.

49. Земельні сервітути.
50. Особисті сервітути.
51. Виникнення, втрата і захист сервітутів.
52. Емфітевзис та суперфіцій.
53. Заставне право.
54. Фидуціарна угода.
55. Поняття зобов'язання, та його роль у цивільному обороті.
56. Підстави виникнення зобов'язань.
57. Сторони в зобов'язанні.
58. Виконання зобов'язань.
59. Наслідки невиконання зобов'язань.
60. Забезпечення зобов'язань.
61. Припинення зобов'язань, крім виконання.
62. Поняття і види договорів.
63. Умови дійсності договорів.
64. Зміст договору.
65. Укладення договору. Представництво.
66. Вербальні договори.
67. Літеральні (письмові) договори.
68. Реальні контракти.
69. Договір позики.
70. Договір позички.
71. Договір схову.
72. Консесуальні контракти.
73. Договір найму речей.
74. Договір найму послуг.
75. Договір підряду.
76. Договір доручення.
77. Договір товариства.
78. Безіменні контракти.
79. Пакти та види їх.
80. Імператорські пакти.
81. Зобов'язання ніби з договорів.
82. Зобов'язання, що виникали з безпідставного збагачення.
83. Деліктні зобов'язання.
84. Крадіжка.
85. Неправомірне знищення або пошкодження чужого майна.
86. Зобов'язання ніби з приватних деліктів (квасіделікти).
87. Основні поняття спадкового права.
88. Основні етапи розвитку римського спадкового права.
89. Спадкування за заповітом.
90. Спадкування за законом.
91. Прийняття спадщини.
92. Легати та фідейкоміси.
93. Сінгулярне наступництво.
94. Право на обов'язкову частину.
95. Необхідні дії для прийняття спадщини.

8. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях; виконання індивідуальних та групових теоретико-прикладних завдань під час аудиторних занять та самостійної роботи студента; виконання тестових завдань, а також модульних контрольних робіт; залік.

Методи навчання: пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо. Самостійна робота, зокрема, включає: вивчення теоретичних аспектів, що стосуються навчальної дисципліни «Римське право» насамперед на основі прослуханого лекційного матеріалу; поглиблене вивчення окремих питань передбачених тем (дослідження наукової літератури на задану тему та пошук додаткової інформації, в тому числі правозастосовного характеру); підготовку до семінарських занять; узагальнення вивченого матеріалу перед заліком тощо.

Аудиторна та самостійна робота студента забезпечується всіма необхідними навчально-методичними засобами, задля належного вивчення навчальної дисципліни чи окремої її теми, а саме: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями. Вивчення дисципліни включає в собі й дистанційну складову навчання, зокрема, в системі Moodle та за допомогою платформ Google (Google Meet, Classroom тощо).

Система оцінювання результатів навчання студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою, яке включає:

- поточний контроль, що здійснюється протягом навчання студента під час проведення лекційних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна кількість балів, що дозволяє студенту скласти залік, – 35 балів);

- модульний контроль, що проводиться після вивчення матеріалу відповідної частини дисципліни – змістового модуля, з врахуванням результатів поточного контролю;

- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Поточний контроль з навчальної дисципліни «Римське право» проводиться в таких формах: активна робота на лекційних та семінарських заняттях (зокрема, активна участь у дискусії та презентації матеріалу), написання реферативних робіт, тестування тощо.

Методи поточного контролю: усний та письмовий.

Форма модульного контролю: написання модульної контрольної роботи.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів: рівень знань; володіння понятійно-категорійним апаратом; вміння узагальнювати набуті знання за окремими темами та вміння робити обґрунтовані висновки, наявність навичок і прийомів виконання практичних завдань тощо.

Рейтинг модуля складається із суми оцінок за аудиторну роботу та позааудиторну (самостійну) роботу протягом вивчення навчального матеріалу модуля, а також оцінки за модульну контрольну роботу.

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю (заліку) за 100-бальною шкалою. Завдання поточного контролю (семінари) оцінюються у діапазоні від 0 до 45 балів (включно), групове практичне завдання – 5 балів, модульна контрольна робота — 50 балів, завдання, що виносяться на залік — від 0 до 100 балів (включно).

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студентів здійснюється в один бал, що свідчить про готовність чи неготовність до семінарського заняття. В кінці вивчення навчального матеріалу кожного модуля виставляється оцінка за аудиторну роботу, позааудиторну самостійну роботу, а також за модульну контрольну роботу. Отримані бали за модуль 1 та модуль 2 сумуються, після чого вираховується середній бал.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	15	45	45
Виконання практичного завдання		Під час семінарських занять 5	Під час семінарських занять 5
Письмова контрольна робота		Під час лекційних занять	Під час лекційних занять
Модульна контрольна робота		50	50
Разом	100	100	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	Задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – студенти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи студента).

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Студент, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 34 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

8.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Палінчак М.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В., Петрецька Н.І., Фрідманський Р. М.Римське право: Навчально-методичний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. 252 с.
2. Майданик Р.А., Є. О. Рябокони. Римське приватне право : підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябокони. 2023. 386с.
3. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с.

Допоміжна література:

1. Грабинський М. Договір позички: від римського приватного права до цивільного права України. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi). 2023. № 4 (34). С. 397–409
2. Грабинський М. Місце міжнародного договору в системі джерел міжнародного приватного права. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 5 (19). С. 271-281
3. Грабинський М. Римське право як основа міжнародного права. Український часопис міжнародного права. 2023. № 2/2023. С. 25-29
4. Калюжний Ростислав Андрійович. Римське приватне право: Програма курсу для студ. Київського ун-ту права / Київський ун-т права. — К. : Видавництво Київського ун-ту права, 2002. — 34с.
5. Колісніченко Анатолій Іванович. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти, що навч. за напрямом політологія та правознавство / Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили. — Миколаїв : Видавництво МФ НаУКМА, 2002. — 274с.
6. Логвиненко Є.С. Становлення та розвиток системи покарань у давньоримській державі. Право і безпека. 2015. № 3 (58).
7. Макаруч Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посіб. для вищих навч. закладів / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. — К. : Атіка, 2000. — 175с.
8. Надьон В. В. Цивільно-правовий аспект розмежування договору позички від інших видів договорів (позика, дарування, найм транспортного засобу, житла, договір прокату, комерційної концесії). Аналітично-порівняльне правознавство. Випуск 4. Ужгородський національний університет. 2022. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.11>
9. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.
10. Яковюк І. В., Житинський О. В. До питання про трансформацію *jus gentium* у міжнародне право. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 118–122
11. FESTINA LENTE: збірка вибраних статей, публікацій, виступів / В. І. Крат. – Харків : ЕКУС, 2022. – 1336 с.
12. Mullins, Christopher W. "The Roman Republic and Empire." A Socio-Legal History of the Laws of War. Emerald Publishing Limited, 2023. pp. 39-49.

Інформаційне забезпечення

1. <http://iuscivile.com/>
2. <http://iuscivile.com/materials/codex/>
3. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/Rimskpravo.pdf
4. <http://pravo.biz.ua/content/002/>
5. <http://librarium.110mb.com/pravo/rympr/rympravo.html>

Зразок модулю

Модульна контрольна робота

Варіант 1.

Студент (ка) _____
Група _____, курс _____

Завдання

з письмового модульного контролю з навчальної дисципліни „Римське право”

Тести оцінюються в 5 балів

1. Предметом вивчення курсу «Римське право» є: 1) система правових норм стародавнього Риму, котра регулює майнові відносини між учасниками обороту методом юридичної рівності сторін; 2) система правових норм стародавнього Риму, котра регулює торгово-грошові відносини, в яких беруть участь представники різних країн античного суспільства; 3) система правових норм стародавнього Риму, котра регулює звичаї торгового обігу між громадянами Риму та не громадянами.
2. Вкажіть правильну відповідь які громадяни Стародавнього Риму мали право належати до центуріатних коміцій: 1) патриції; 2) плебеї; 3) латини; 4) перегріни; 5) будь-які верстви населення, які знаходилися на території Стародавнього Риму.
3. Вкажіть вимоги які ставилися до осіб які мали право претендувати на посаду претора: 1) римські громадяни віком понад 40 років, що пройшли нижчі посади; 2) римські громадяни віком понад 50 років, що пройшли нижчі посади; 3) будь які особи громадяни риму, що досягли повноліття і знаходилися на державній службі; 4) римські громадяни віком понад 30 років, які мали юридичну освіту; 5) громадяни риму або перегріни, що досягли 40 років та пройшли нижчі посади.
4. Які були законодавчі функції Сенату в республіканському Римі: 1) він обговорював законопроекти перед тим, як винести їх на голосування народних зборів; 2) затверджував схвалений народними зборами законопроект; 3) здійснював підготовку законопроекту для винесення його на затвердження імператору; 4) відміняв законопроект прийнятий народними зборами.
5. Що означає термін *causae*: 1) поради юристів як належить поступити в тих чи інших спірних ситуаціях; 2) консультації юристів з питань укладення договорів та інших правочинів, складення ділових документів тощо; 3) керівництво процесуальними діями сторін при розгляді спорів.
6. Вкажіть правильну назву і рік прийняття закону згідно з яким в основу судового рішення суддя міг покласти твори видатних юристів Папініана, Павла, Ульпіана, Гая, Модестіна і т.д.: 1) про твори юристів; 426 р. до н.е.; 2) про цитування юристів; 426 р. н.е.; 3) про діяльність юристів; 264 р. н.е.; 4) про діяльність юристів у суді; 624 р. н.е.

7. Що означає термін *decretum*: 1) правила за якими здійснювалося правосуддя в Римській імперії; 2) рішення імператорів з конкретних судових справ; 3) письмові вказівки суддям як останні повинні розглядати справи; 4) правові норми які були обов'язкові до виконання на території Римської імперії для громадянам Риму; 5) нормативні акти за якими призначалися та звільнялися чиновники.
8. Вкажіть в якому році вступив у силу Кодекс Юстиніана: 1) 7 березня 539 р.; 2) 16 квітня 529 р.; 3) 15 січня 527 р.; 4) 16 квітня 529 р. до н.е.; 5) 21 вересня 541 р. до н.е.
9. Становлення державного суду стародавнього Риму здійснювалася: 1) зразу із встановленням царської влади; 2) поступово із встановленням царської влади і формуванням відповідних державних органів; 3) поступово шляхом обмеження випадків приватної розправи, встановленням викупів і передачі функцій захисту державним органам.
10. Назвіть найбільш характерні риси легісакційного процесу: 1) обтяжливий формалізм; 2) вільний розгляд справ у суді; 3) складна процедура; 4) проявлення яскраво вираженого класового характеру; 5) розрахований на досить обмежений господарський обіг; 6) довільна процедура подачі позовної заяви.

Формат 60*84/16. Умовн.друк.арк. 1,86. Зам. №49 Наклад 50 прим.
Видавництво УжНУ «Говерла» м.Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції – Серія ЗТ №32 від 31 травня 2006 р.